

ΕΟΚΑ

Η ΑΠΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙ-ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΥ ΑΓΩΝΑ ΑΠΟ ΤΗ ΔΕΞΙΑ

ΜΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ
ΘΕΜΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ
8 ΤΟΥ ΦΕΒΡΑΡΙΟΥ 2024, 7:30 ΜΜ

ΣΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ

ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ 25Α, 1087 ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΜΕΣΩ ZOOM ΚΑΙ ΦΒ

Η απαγωγή του Αντί-αποικιακού αγώνα από τη δεξιά

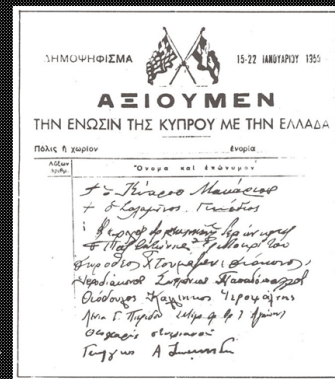
Θέμος Δημητρίου

8 Φεβρουαρίου 2024

ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ 1953

- Η ΔΙΑΣΚΕΠΤΙΚΗ
- «ΕΝΩΣΗ» Ή «ΑΥΤΟΚΥΒΕΡΝΗΣΗ»
- ΤΟ ΑΚΕΛ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΒΟΥΝΟ
- Ο «ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΣΜΟΣ» ΤΟΥ ΑΚΕΛ
- «ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΜΟΝΟΝ ΕΝΩΣΗ»
- Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΙΡΝΕΙ ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ

Η απαγωγή του Αντί-αποικιακού αγώνα από τη δεξιά αρχίζει ουσιαστικά με το Ενωτικό Δημοψήφισμα του 1950¹, ήταν γεγονός το οποίο οργάνωσε βασικά η κυπριακή εκκλησία. Είχε προηγηθεί μια πολύ μεγάλη συζήτηση κατά πόσο πρέπει να αγωνίζεται κανείς για την Ένωση ή για την Αυτοκυβέρνηση την οποία πρόσφεραν ήδη οι Εγγλέζοι στην διασκεπτική². Το ΑΚΕΛ ήταν το μόνο κόμμα το οποίο δέχτηκε

¹ Το Δημοψήφισμα, το οποίο ουσιαστικά ήταν συλλογή υπογραφών διεξήχθη στις 15 και 22 Ιανουαρίου 1950, δυο διαδοχικές Κυριακές. Οι ψηφοφόροι ή υπογράφωντες έπρεπε να επιλέξουν ένα εκ των δύο επιλογών: «ΑΞΙΟΥΜΕΝ, ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» ή «ΕΝΙΣΤΑΜΕΘΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ».

² Η Διασκεπτική Συνέλευση ή απλά Διασκεπτική που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο το 1948, ήταν μια απόπειρα να εισαχθεί ένα σύστημα εσωτερικής διακυβέρνησης με χαρακτηριστικά αυτοδιοίκησης, στην Κύπρο. Η πρωτοβουλία της Διασκεπτικής Συνέλευσης ανήκε στη Βρετανία η οποία επεδίωκε την εξασφάλιση της παραμονής της στο νησί με παραχώρηση περιορισμένης μορφής αυτοκυβέρνησης για κάποιο χρονικό διάστημα.

αρχικά να συμμετάσχει, αλλά ανέκρουσε πρύμναν μετά από την «επίσκεψη στο βουνό», στη Ελλάδα όπου ο Ζαχαριάδης τους είπε «εμείς θα πιάσουμε την Αθήνα σε δυο μήνες και εσείς συζητάτε με τους εχθρούς μας;»

Γύρισαν πίσω και άλλαξαν την θέση από Αυτοκυβέρνηση – Ένωση που ήταν το σύνθημά τους, δηλαδή να πιάσουν μια Αυτοκυβέρνηση και μετά από 10 χρόνια να γίνει ένα δημοψήφισμα για το τί θα κάνει ο κυπριακός λαός, μπήκαν στο «Ένωση και μόνο Ένωση» και έγιναν οι πιο ένθερμοι αγωνιστές για την Ένωση. Είναι το ΑΚΕΛ που άρχισε την προσπάθεια για ένα δημοψήφισμα με το μάζεμα υπογραφών υπέρ της Ένωσης και μόνο όταν αρνήθηκε η εκκλησία να συμμετάσχει και έκανε το δικό της δημοψήφισμα το ΑΚΕΛ σταμάτησε την δική του την προσπάθεια και μπήκε στην κοινή προσπάθεια να γίνει το δημοψήφισμα και να ψηφίσει ο Κυπριακός λαός υπέρ της Ένωσης, κάτι το οποίο μετάφερε την πρωτοβουλία του αντιαποικιακού αγώνα από το ΑΚΕΛ στη εκκλησία. Να μην έχουμε ψευδαισθήσεις, ωστόσο: και η προσπάθεια του ΑΚΕΛ σε εκείνο το στάδιο ήταν για την Ένωση.

ΜΑΡΤΙΟΣ 1959:

**Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ
ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ
ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΗΣ**

Αποτέλεσμα το Μάρτιο του 1959 με τις Συμφωνίες Ζυρίχης – Λονδίνου ο Μακάριος επιστρέφει στην Κύπρο θριαμβευτής και γίνεται ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης του Κυπριακού Λαού.³ Αυτό το πράγμα παρουσιάζεται σαν μια μεγάλη επιτυχία του αγώνα της ΕΟΚΑ και του δημοψηφίσματος. Η Δεξιά είναι αδιαμφισβήτητα μπροστά ενώ το ΑΚΕΛ περιορίζεται πλέον σε υποστήριξη του Μακαρίου.

³ Μέρος της ομιλίας του Μακαρίου προς τον κυπριακό λαό μετά την επάνοδό του στην Κύπρο από τις Σευχέλλες, όπου είχε εξοριστεί.

<https://digital-herodotus.eu/archive/video/items/7990/makar-ios-tritos-omilia-epistrophe-apo-seukhelles-1959/>

Οι εικόνες που είναι γνωστές είναι οι προηγούμενες με τον Μακάριο να είναι ο μεγάλος ηγέτης ο οποίος παρουσιάζεται ότι είναι ο κύριος παίχτης σε αυτή την ιστορία, αλλά η πραγματικότητα είναι αυτή που βλέπουμε εδώ. Είναι η πομπή του Μακαρίου, ο κόσμος ήρθε από όλη την Κύπρο να υποδεχτεί τον Μακάριο⁴, σε αυτό το μεγάλο γεγονός της επιστροφής του και της δημιουργίας της ανεξάρτητης Κύπρου.

Είναι ίσως από τις πρώτες στιγμές που θυμάμαι την δική μου την παρουσία σε ένα πολιτικό γεγονός. Στις παραπάνω περιπτώσεις ξεχνάμε αυτό το κόσμο, ότι είναι αυτός ο κόσμος που έχει την σημασία, και οι ηγέτες τον εκφράζουν. Πρέπει να πούμε όμως εκείνος που δεν το ξέχασε ποτέ είναι ο Μακάριος και η δράση του. Εκείνο που διαφέρει από τους υπόλοιπους ηγέτες είναι ότι ήξερε ότι είναι αυτός ο κόσμος που τον νομιμοποιεί και ήξετε πώς να συμπεριφέρεται και να κάνει αυτό το κόσμο να τον στηρίζει στα καλά του και στα κακά του.

---

⁴ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΤΡΙΤΟΣ - ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΣΕΥΧΕΛΛΕΣ - 01/03/1959

<https://digital-herodotus.eu/archive/video/items/7367/makar-ios-tritos-epistrophe-apo-seukhelles-1959/>

Φυσικά παράλληλα με την μεγάλη ηγετική μορφή του Μακαρίου υπάρχει και ο θρυλικός Γεώργιος Γρίβας Διγενής, ο οποίος και πάλι παρουσιάζεται σχεδόν μόνος του, ο μεγάλος ηγέτης στο αντάρτικο.

Κόβοντας έξω ακόμα και από ολόκληρη τη φωτογραφία 5-6 από τους πολεμιστές του για να μείνει όσο το δυνατό πιο συγκεντρωμένη η μορφή του Γρίβα σαν του μεγάλου ηγέτη.

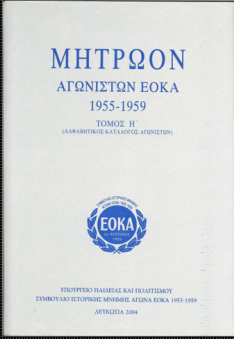
Ξεχνάμε και τις εικόνες των αγωνιστών της ΕΟΚΑ που κατέβηκαν, που πάλι δεν ήταν πολλοί. Ακόμα και τούτοι παύουν να έχουν σημασία και ο μεγάλος ηγέτης παραμένει ο θρυλικός Γρίβας Διγενής.

Σίγουρα ξεχνάμε τις μεγάλες μάζες του λαού οι οποίοι γιόρταζαν εκείνη την καθοριστική στιγμή της δημιουργίας της Κυπριακής Δημοκρατίας.

ΤΙ ΗΤΑΝ Η ΕΟΚΑ;

- Η «ΕΠΙΣΗΜΗ» ΙΣΤΟΡΙΑ ~ 20 000 Αγωνιστές
- ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΓΡΙΒΑ ~ Πολυ λιγότεροι
  - Σχεδιασμοί για 5 ομάδες κρούσης ~ 50 άτομα
  - Άλλα τόσα άτομα για υποστήριξη
  - Εκτίμηση «κυβερνητικών απωλειών»: 417 νεκροί
- ΑΛΛΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

Τί ήταν όμως η ΕΟΚΑ και πώς παρουσιάζεται σήμερα; Η επίσημη ιστορία έχει πάρει μια μορφή η οποία πολύ λίγη σχέση έχει με την πραγματικότητα. Το 2004 εκδόθηκε το «Μητρώο Αγωνιστών της ΕΟΚΑ» μπορεί να το βρει κάποιος εύκολα, έχει τα ονόματα 20 χιλιάδων ανθρώπων περίπου που ονομάζονται «αγωνιστές της ΕΟΚΑ». Αυτό το πράγμα, βάζει ερωτηματικά, υπήρχαν πράγματι αυτοί οι μεγάλοι αριθμοί στην ΕΟΚΑ; Η πραγματικότητα είναι ότι αυτός ο αριθμός δεν είναι παράξενος αν αφορά όλους όσους έκαναν κάτι για να βοηθήσουν την ΕΟΚΑ, αλλά δεν ήταν η οργάνωση της ΕΟΚΑ, πράγμα το οποίο συγχύζουν στις αναφορές τους.

Τα απομνημονεύματα του Γρίβα δεν γράφουν τα ονόματα των αγωνιστών της ΕΟΚΑ αλλά οι σχεδιασμοί που αναφέρονται ότι έκαναν μιλούν για 5 ομάδες κρούσης, 3 στο Τρόδος 1στον Πενταδάκτυλο και 1 εφεδρική. Κάθε ομάδα κρούσης είχε 10 άτομα περίπου, αν υπήρχαν άλλοι τόσοι διοικητικοί και αρχηγοί, μιλούμε για 200 άτομα περίπου που ήταν στις δομές της ΕΟΚΑ. Οι υπόλοιποι οι οποίοι έκαναν οτιδήποτε, και μιλούμε για 20χιλιάδες αγωνιστές που είναι γραμμένοι και άλλοι που δεν είναι γραμμένοι ή γράφτηκαν καταχρηστικά διότι είχαν τα μέσα να γραφτούν στις λίστες, ήταν

άνθρωποι που βοήθησαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στις παραπάνω περιπτώσεις αλλά με κανένα τρόπο δεν μιλούμε για οργανωμένους αγωνιστές της ΕΟΚΑ. Ήταν αν θέλετε ο χώρος μέσα στον οποίο κινείτο η οργάνωση.

Οι διάφοροι ιστορικοί δίδουν διαφορετικούς αριθμούς για τα μέλη της ΕΟΚΑ αυτοί οι αριθμοί σπάνια υπερβαίνουν τα 500 με 1000 άτομα από διάφορες πηγές οι οποίες προκύπτουν.

ΤΙ ΗΤΑΝ Η ΕΟΚΑ;

- ΜΙΑ ΠΑΛΙΑ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΗΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ
- Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟ ΑΚΕΛ ΚΑΙ Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
- Η ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΑΖΙΝΑ

ΕΟΚΑ: ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ανοικτή εκδήλωση της Συστάλιτικής Έκθεσης Τετάρτη 31 Μαρτίου 1999, στις 7:30μμ Ξενοδοχείο «Φιλοξενία»

Ομιλητές:
Ανδρέας Κουκουμάς
Πρώην Βουλευτής του ΑΚΕΛ
Υπεύθυνος Μορφωτικού Γραφείου της ΚΕ
Θέμος Δημητρίου
Στέλεχος της Αριστερής Πτέρυγας

Μερικά από τα πράγματα που θα αναφέρω παρακάτω είναι βασισμένα σε μια παρουσίαση της Αριστερής Πτέρυγας που έγινε το 1999 στην οποία ομιλητές ήταν ο Αντρέας Κουκουμάς, πρώην βουλευτής του ΑΚΕΛ και υπεύθυνος του Μορφωτικού Γραφείου της ΚΕ και ο Θέμος Δημητρίου, από τότε στέλεχος της Αριστερής Πτέρυγας. Ήταν από τις πρώτες προσπάθειες που κάναμε να βρούμε τι είναι εκείνο το κοινό που έχουμε να συζητήσουμε με την Αριστερά και όχι μόνο. Ήταν μια πολύ πετυχημένη συγκέντρωση στην οποία η πιο σημαντική ίσως παρουσία ήταν του Ανδρέα Αζίνα. Ήρθε και συμμετείχε στη συζήτηση με αρκετά σημαντικά στοιχεία και τοποθετήσεις.

ΕΟΚΑ

- E-E-ΕΝΩΣΙΣ!
- Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
- ΣΥΝΘΗΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΙΧΟΥΣ
  - «ΕΣΧΟΣ ΣΤΟΥΣ ΑΓΓΛΟΥΣ», «ΕΝΩΣΙΣ»
- ΕΘΝΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ, ΠΕΤΡΕΣ ΚΑΙ ΣΦΕΝΤΟΝΕΣ
- ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΙ
- ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ

- Η ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΕΟΚΑ ΣΤΗΝ ΚΙΣΣΟΝΕΡΓΑ

Στη παρουσίαση είχαμε προσπαθήσει να σπάσουμε τους μύθους γύρω από την ΕΟΚΑ. Η συζήτηση κινήθηκε πάνω σε αναμνήσεις, τί ήταν η ΕΟΚΑ όταν είμαστε μικροί. Το πρώτο πράγμα που θυμάμαι ήταν μια εκδρομή που κάναμε με ένα εξάδελφό μου που ήταν μέλος της ΕΟΚΑ, είχαμε πάει στα χωράφια και ξαφνικά χωρίς να το περιμένω φώναξε E-E-Ενωσις και ήταν η πρώτη φορά που αντιλήφθηκα ότι κάτι γίνεται.

Θυμούμαι επίσης την ελληνική σημαία που ύψωναν στο δημοτικό σχολείο της Κισσόνεργας και η Εγγλέζοι είχαν την πολιτική όταν ήταν υψωμένη η ελληνική σημαία να κλείνει το σχολείο, μια πολιτική που δεν κατάλαβα ποτέ, γιατί ασφαλώς σαν μικροί χαιρόμαστε που έκλεινε το σχολείο. Αρχίσαμε επίσης να γράφουμε και συνθήματα στους τοίχους «αίσχος στους Άγγλους» «Ενωσις» κλπ. ή να τραγουδούμε τον ελληνικό εθνικό ύμνο όταν περνούσαν τα εγγλέζικα περιπολικά ή ακόμα να πετάμε πέτρες με τα χέρια ή με τις σφεντόνες. Αυτό το πράγμα γινόταν χωρίς την έννοια του «Αριστερός και Δεξιός» ως επί το πλείστον. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Κισσόνεργα, όπου μεγάλωνα, η συντριπτική πλειοψηφία ήταν άνθρωποι του ΑΚΕΛ. Παράλληλα στη Κισσόνεργα είχε και μια από τις πιο δραστήριες ομάδες της ΕΟΚΑ γιατί ήταν στο δρόμο που πήγαινε στο στρατόπεδο των Εγγλέζων στη Μάα και επομένως ήταν καλός τόπος για ενέδρες. Η ομάδα προερχόταν από ανθρώπους οι οποίοι δεν ήταν Δεξιοί ή Αριστεροί, και το γεγονός ότι ήταν της ΕΟΚΑ τους έπαιρνε στην Δεξιά αντίληψη των πραγμάτων, και ήταν εκείνο που καθόριζε κατά πόσο ήταν Αριστεροί ή Δεξιοί.

ΕΟΚΑ

- ΤΟ ΜΑΖΕΜΑ ΤΩΝ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ
  - ΟΙ ΓΝΩΣΤΟΙ ΜΑΣΚΟΦΟΡΟΙ
- ΟΙ ΕΝΕΔΡΕΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Μ. ΚΚΕΛΗ
  - ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΗΞΕΡΑΝ ΠΟΙΟΣ ΗΤΑΝ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
- ΚΕΡΦΙΟΥ, ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΑΝΑΚΡΙΣΕΙΣ
  - ΔΕΝ ΥΠΗΡΞΕ ΠΟΤΕ ΚΑΜΜΙΑ ΚΑΤΑΔΟΣΗ
- Ο ΚΚΕΛΗΣ, Ο ΤΖΙΜΜΥΣ ΚΑΙ Η ΦΙΛΙΑ ΤΟΥΣ
  - ΓΛΕΝΤΙ, ΤΕΘΩΡΑΚΙΣΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

Για μένα ήταν πάντα παράξενη αυτή η πολύ έντονη σύγκρουση Αριστερών- Δεξιών, ΕΟΚΑ-ΑΚΕΛ. Για την Κισσόνεργα δεν ήταν θέμα. Θυμάμαι επίσης το μάζεμα των κυνηγετικών όπλων. Μασκοφόροι έμπαιναν στα σπίτια και ζητούσαν να πιάσουν τα όπλα. Φυσικά όλοι ξέραμε ποιοι ήταν, παρόλο που φορούσαν τις μάσκες.

Για τις ενέδρες που έκανε ο Χρήστος Κκέλης και η ομάδα του στη Κισσόνεργα, ακόμα και εμείς μαθητές του δημοτικού, αριστεροί-δεξιοί, ξέραμε ποιοι ήταν και ποιοι τις έκαναν. Έρχονταν οι Εγγλέζοι μάζευαν όλο το χωριό και το έπαιρναν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Όλοι ήξεραν ποιοι έκαμναν τις ενέδρες, αλλά κανένας ποτέ δεν κατάδωσε κανένα, κάτι το οποίο επίσης ήταν χαρακτηριστικό.

Ο Κκέλης είχε ένα φίλο το Τζίμη (ήταν μάλλον Σκωτσέζος) ο οποίος ήταν υπεύθυνος της περιοχής για τους Εγγλέζους, ήξερε ο ένας τί ήταν ο άλλος, κάθονταν και γλεντούσαν μαζί. Έτυχε 2-3 φορές να στείλει ειδοποίηση ο Τζίμης «προσέχετε θα έρθουν για έρευνα στο σπίτι σας». Υπήρχαν τέτοια πράγματα που διερωτάται κάποιος πώς αποτυγχάνουμε να δούμε ότι ακόμα και σε μια τέτοια σύγκρουση τίποτα δεν είναι δεδομένο. Υπάρχουν φαινόμενα που προέρχονται από τις ιδιαιτερότητες σκέψης το κάθε ανθρώπου, από την προσέγγισή του. Δεν είναι όλοι οι στρατιώτες το ίδιο.

ΕΟΚΑ

- Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ (3/3/1957)
- Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ
- «ΗΤΑΝ ΚΑΛΥΤΕΡΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΡΙΒΑ»
- ΤΕΣΣΕΡΕΙΣ ΜΕΡΕΣ ΜΕΤΑ, Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Μ. ΚΚΕΛΗ (7/3/1957)
- ΤΟ ΠΡΩΤΟ «ΕΘΝΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ» ΤΟΥ ΚΚΕΛΗ

Ένα επίπεδο της εμπιστοσύνης που υπήρχε ανάμεσα στους ανθρώπους της Κισσόνεργας, θυμάμαι την ημέρα του θανάτου του Γρηγόρη Αυξεντίου, την ανακοίνωσε το ραδιόφωνο. Εκείνο το πρωινό στο σπίτι μας ήταν ένας ξάδελφος της μάνας μου ο οποίος ήταν στην ΕΟΚΑ, όταν ανακοινώθηκε ο θάνατος του Αυξεντίου είπε « Αυτός ήταν καλύτερος και από τον Γρίβα και είναι μεγάλη καταστροφή», άρχισε να μου εξηγεί στη συνέχεια για την ΕΟΚΑ, τον Αυξεντίου και για το τί συνέβαινε. Πάλι μιλώ για ένα άνθρωπο της Δεξιάς που ήταν μέλος της ΕΟΚΑ και για μια αριστερή οικογένεια που είμαστε εμείς.

Τέσσερις μέρες μετά ήταν η προδοσία και ο θάνατος του Χρήστου Κκέλη (7/3/1957). Οι γονιοί του ήταν αριστεροί, ύστερα έγιναν δεξιοί γιατί ο γιος τους ήταν της ΕΟΚΑ. Στο πρώτο μνημόσυνο του Κκέλη κάποιος αγωνιστής και έσχιζαν τις ανακοινώσεις που έγραφαν για το «εθνικό μνημόσυνο» και έγραφαν «προδότης». Δεν χαρακτηρίστηκε τελικά προδότης αλλά υπήρχαν αυτού του είδους τα γεγονότα.

ΕΟΚΑ

- Η ΕΟΚΑ ΕΙΧΕ ΠΑΛΛΑΪΚΗ ΑΠΗΧΗΣΗ
- ΤΟ ΣΥΝΘΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΟΚΥΠΡΙΟΥΣ ΚΑΙ ΕΔΙΩΞΕ ΤΟΥΣ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΟΥΣ
- Η ΗΓΕΣΙΑ-ΤΗΣ ΚΡΑΤΗΣΕ ΕΞΩ ΤΟ ΛΑΟ, ΠΕΡΙΟΡΙΣΕ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ-ΤΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΔΗΓΗΣΕ ΣΤΗΝ ΕΞΑΝΤΛΗΣΗ
- Η ΗΓΕΣΙΑ ΕΞΑΓΟΡΑΣΤΗΚΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το γεγονός είναι ότι η ΕΟΚΑ είχε παλλαϊκή απήχηση. Για μένα αυτό είναι σαφές. Ο λόγος που είχε κάποιες επιτυχίες είναι γιατί μπορούσε να βασίζεται στη στήριξη του κόσμου την οποία άρχισε να χάνει όταν άρχισαν τις δολοφονίες των αριστερών και έφτασε η Κύπρος στα πρόθυρα του εμφύλιου πολέμου σε κάποιο στάδιο.

Το σύνθημα για την Ένωση από την μια κέρδισε τους Ελληνοκυπρίους αλλά παράλληλα έδωσε τους Τουρκοκυπρίους και αυτό μετέτρεψε τον αντιαποικιακό αγώνα της Κύπρου σε εθνικό αγώνα των Ελλήνων με τον διχασμό ανάμεσα στους Ε/Κ και Τ/Κ, την απώλεια της συμμαχίας μεταξύ Ε/Κ-Τ/Κ ακόμα και μέσα στην Αριστερά πράγμα το οποίο από μόνο του έκανε αδύνατη μια διεθνιστική προσέγγιση του αντιαποικιακού αγώνα.

Η ηγεσία της ΕΟΚΑ κράτησε έξω το λαό, περιόρισε τις δυνατότητές-της και την οδήγησε στην εξάντληση. Από τη στιγμή που εκείνη όλη η υποστήριξη του κόσμου δεν ήταν οργανικά δεμένη με τον αγώνα και δεν μπορούσε μια τέτοια ηγεσία να το κάνει, δεν μπορούσε να πετύχει και τίποτα παραπάνω από την εξάντληση της ΕΟΚΑ και την ουσιαστική ήττα της στο τέλος, με τον Μακάριο να αντιλαμβάνεται ίσως ποιο πολύ από οποιονδήποτε άλλο ότι η επιδίωξη της Ένωσης άμεσα ήταν αδύνατη και να περνά σιγά-σιγά στον αγώνα για την ανεξαρτησία σαν στάδιο για την ένωση μετέπειτα.

Το μεγαλύτερο μέρος της ηγεσίας του αγώνα εξαγοράστηκε με την εξουσία στην Κύπρο. Αυτή η εξαγορά είχε μακρόχρονες επιπτώσεις και μέχρι σήμερα ακόμα οικογένειες των ΕΟΚΑτζιδων οι οποίοι κατάλαβαν την εξουσία τότε συνεχίζουν να κυβερνούν τούτο τον τόπο με τον ένα ή τον άλλο τρόπο.

Το πώς η ηγεσία της ΕΟΚΑ έδωσε ουσιαστικά τον κόσμο μπορούμε να το βρούμε ανάγλυφα τοποθετημένο σε ένα έγγραφο του ΕΜΑΚ. Το ΕΜΑΚ ήταν η αρχική σκέψη για το όνομα της ΕΟΚΑ.

Το Έγγραφο του ΕΜΑΚ

Τον Γενάρη του 1955, όταν οι Άγγλοι συνέλαβαν το πλοιάριο «Άγιος Γεώργιος», βρέθηκε στο χαρτοφύλακα του Σωκράτη Λοϊζίδη έγγραφο με αποκαλυπτικές θέσεις σχετικά με τις σκέψεις των ηγετών της ΕΟΚΑ

«...Τί στάσις πρέπει να τηρήσει ο λαός; Δεν πρέπει ο λαός να παρασυρθεί από τον πατριωτισμό και τον ενθουσιασμό που θα του προκαλούν ο αγώνας και οι επιτυχίες του ΕΜΑΚ (Εθνικό Μέτωπο Απελευθέρωσης Κύπρου) και να ξεσηκωθεί σε ανοικτόν επαναστατικόν αγώνα ενάντια στον κατακτητή. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα μόνο βαρείας θυσίας και ούτε οι θερμόαιμοι ανοργάνωτοι πατριώται να προβούν σε παράνομες επαναστατικές πράξεις.»

Δηλαδή .....

«...Μόνον οι οργανωμένοι αγωνισταί του ΕΜΑΚ θα δρουν και πάντοτε κατά διαταγήν του ΕΜΑΚ. Ο λαός πρέπει μόνο να παρακολουθεί με ζητηρόν ενδιαφέρον τους αγώνες της ΕΜΑΚ και να βοηθά εν ανάγκη με κάθε τρόπον, να έχει πλήρη εμπιστοσύνη, να πιστεύει απόλυτα στην σύντομη απελευθέρωση και να μη φοβάται τον ξένον κυρίαρχο και τα όργανά του.»

Είναι φανερό πως η ηγεσία της ΕΟΚΑ φοβόταν περισσότερο τη συμμετοχή του λαού παρά τους Άγγλους στρατιώτες. Ο Γρίβας αντλούσε από την πείρα του στην οργάνωση Χ και βασική έγνοια του ήταν ο αποκλεισμός των κομμουνιστών από την οργάνωση.

Για τη στάση απέναντι στο ΑΚΕΛ, το έγγραφο είναι ακόμα πιο αποκαλυπτικό:

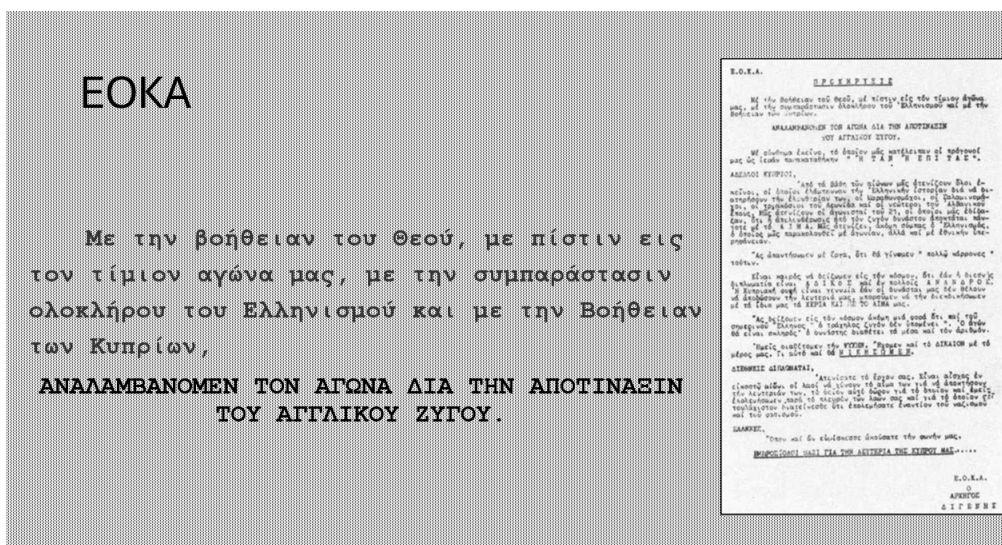
«...Το ΕΜΑΚ είναι εθνική οργάνωση και, όπως αναφέρωμεν και πιο πάνω, δεν θα κάμει κομματικόν αγώνα, αλλά μόνον απελευθερωτικόν. Θα σεβασθεί τα πολιτικά και κομματικά αισθήματα του καθενός και επομένως δεν θα παρενοχλήσει τους κομμουνιστάς.

Το ΕΜΑΚ ζητεί από αυτούς και το κόμμα τους, όχι μόνο να μην αντιστρατευθούν το ΕΜΑΚ, αλλά και ούτε να αναμιχθούν εις τον αγώνα του, όπως και ο λαός.»

«...Δεν θα δεχθούμεν κομμουνιστάς εις το ΕΜΑΚ κυρίως δια λόγους σκοπιμότητας, και εάν οι κομμουνισταί ενδιαφέρονται ειλικρινά δια την ένωση, δεν θα θελήσουν να αναμιχθούν εις τον απελευθερωτικόν αγώνα. Αυτή είναι η περίπτωση να αποδείξουν, εάν ειλικρινώς θέλουν την ένωση.

Η πατριωτικότερη πράξις των θα είναι η μη συμμετοχή των και θα τους το αναγνωρίσωμεν μίαν ημέραν ως συνετήν και υπερπατριωτικήν πράξιν...»

Το πόσο τους αναγνώρισαν αυτή την «συνετήν και υπερπατριωτικήν πράξιν...» είναι γνωστό.

Σχετικά με αυτό το έγγραφο ο Ανδρέας Αζίνας τότε είχε πει ότι, «ήταν ένα πρόχειρο έγγραφο, ουδέποτε ήταν πολιτική της ΕΟΚΑ, ήταν κάποια πρόταση η οποία δεν έγινε αποδεκτή». Ωστόσο όλα φυλλάδια της ΕΟΚΑ ξεκινώντας από την πρώτη προκήρυξη ως τις δηλώσεις των διαφόρων δείχνουν ότι αυτή ήταν η πραγματική πολιτική της οργάνωσης. Με την προκήρυξη να λέει πολύ χαρακτηριστικά:

Με την βοήθειαν του Θεού, με πίστιν εις τον τίμιον αγώνα μας, με την συμπαράστασιν ολοκλήρου του Ελληνισμού και με την Βοήθειαν των Κυπρίων,

*ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΤΙΝΑΞΙΝ
ΤΟΥ ΑΓΓΛΙΚΟΥ ΖΥΓΟΥ.*

Είναι «με την βοήθεια των κυπρίων», δεν ήταν οι Κύπριοι που θα έκαμναν τον αγώνα, ούτε καν με τη συμμετοχή-τους, που θα γινόταν ο αγώνας.

Αυτή είναι φοβία για την προοπτική να ανοίξει ο αγώνας σε όλο το κόσμο, γιατί θα έχαναν τον έλεγχο, γιατί φοβούνταν την κομμουνιστική διείσδυση.

ΕΟΚΑ

“Ορκίζομαι εις τό όνομα της Άγιας Τριάδος ότι:

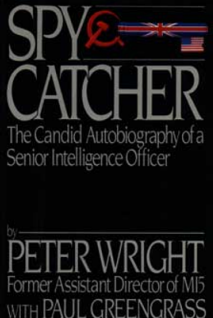
- 1.- Θά άγωνισθώ με δλας μου τάς δυνάμεις διά τήν άπελευθέρωσιν της Κύπρου από τόν Άγγλικόν ζυγόν, θυσιάζων και αύτήν τήν ζωήν μου.
- 2.- Δέν θά έγκαταλείψω τόν αγώνα υπό οίονδήποτε πρόσχημα παρά μόνον όταν διαταχθώ υπό τού Άρχηγού της Όργανώσεως και άφού έκληρωθή ό σκοπός τού άγώνος.
- 3.- Θά πειθαρχήσω άπολύτως εις τάς διαταγάς τού Άρχηγού της Όργανώσεως και μόνον τούτου.
4. Συλλαμβανόμενος θά τηρήσω άπόλυτον έχεμύθειαν τόσον επί τών μυστικών της Όργανώσεως όσον και επί τών όνομάτων τών συμμαχητών μου, έστω και έάν βασανισθώ διά νά όμολογήσω.
5. - Δέν θά άνακοινώ εις ούδένα διαταγήν της Όργανώσεως ή μυστικών τό όποιον περιήλθεν εις γνώσιν μου παρά μόνον εις εκείνους δι' ούς έχω έξουσιοδότησιν υπό τού Άρχηγού της Όργανώσεως.
- 6.- Τάς πράξεις μου θά κατευθύνη μόνον τό συμφέρον τού άγώνος και θά είναι άπηλλαγμένα πάσης ιδιοτελείας ή κομματικώ συμφέροντος.
- 7.- Έάν παραβώ τόν όρκον μου θά είμαι ΑΤΙΜΟΣ και άξιος πάσης τιμωρίας.”

Όπως επίσης ο όρκος της ΕΟΚΑ ο οποίος δεν λέει τίποτα ουσιαστικά, λέει βασικά ότι θα υπακούνε στον αρχηγό της οργάνωσης και θα εκτελούν τις διαταγές του. Δεν έχει τίποτα το εθνικό

ΕΟΚΑ

- Μέχρι το 1958 η ΕΟΚΑ είχε εξαντληθεί
- Βασικά-της στελέχη είχαν σκοτωθεί ή συλληφθεί
- Σύμφωνα με τον Πήτερ Ράιτ ο ίδιος ο Γρίβας είχε εντοπιστεί και βρισκόταν υπο παρακολούθηση από τις Βρετανικές Υπηρεσίες
- Ο Μακάριος αποφάσισε πως η Ένωση έπρεπε να αναβληθεί, πως η ανεξαρτησία δεν ήταν τελικά τόσο απεχθής λύση
- **ΝΕΝΙΚΗΚΑΜΕΝ!**

Μέχρι το 1958 η ΕΟΚΑ είχε εξαντληθεί. Βασικά της στελέχη είχαν σκοτωθεί ή συλληφθεί. Σύμφωνα με τον Πήτερ Ράιτ, ένα Εγγλέζο μυστικό πράκτορα ο οποίος με την αφυπηρέτησή του έγραψε τις εμπειρίες του και είχαν απαγορευτεί τα βιβλία του στην Αγγλία, **ο ίδιος ο Γρίβας είχε εντοπιστεί και βρισκόταν υπό παρακολούθηση από τις Βρετανικές Υπηρεσίες.**

Ο Μακάριος αποφάσισε πως η Ένωση έπρεπε να αναβληθεί, πως η ανεξαρτησία δεν ήταν τελικά τόσο απεχθής λύση και ήρθε στην Κύπρο και παρά το γεγονός ότι τα πράγματα δεν ήταν ακριβώς έτσι, αναφώνησε το γνωστό *NENIKHKAMEN!* Τον κατηγορούν γι' αυτό, αλλά η δική μου ανάγνωση είναι ότι δεν μπορούσε να κάνει και διαφορετικά, ο μόνος τρόπος για να ελέγξει την κατάσταση ήταν να ικανοποιήσει το αίσθημα του λαού και σαν ηγέτης, και δη θρησκευτικός ηγέτης, ήξερε πολύ καλά τί έκανε πάνω σε μια μακρόχρονη βάση.

ΕΟΚΑ

*Θα πάρω μίαν ανηφοριά, θα πάρω μονοπάτια
να βρω τα σκαλοπάτια που παν στη λευτεριά.
Τα σκαλοπάτια θ' ανεβώ, θα μπω σ' ένα παλάτι
το ξέρω, θα 'ν' απάτη, δε θα 'ν' αληθινό.*

*Μες στο παλάτι θα γυρνώ, ώσπου να βρω τον θρόνο
βασίλισσα μια μόνο θα κάθεται σ' αυτό.
Κόρη πανώρια θα της πω, άνοιξε τα φτερά σου
και πάρε με κοντά σου, μονάχα αυτό ζητώ*

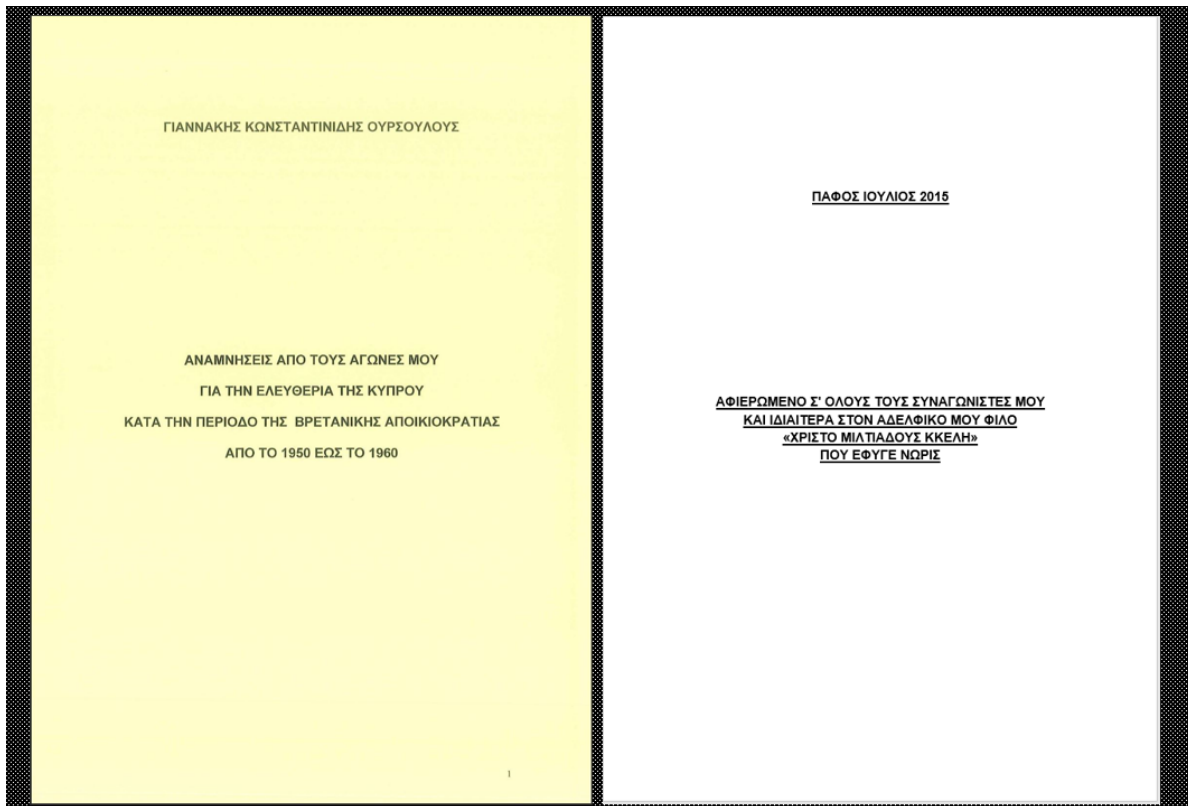
Η Ανεξαρτησία δεν ήταν τόσο παράξενη σκέψη. Για μένα το ποίημα του Ευαγόρα Παλληκαρίδη

*Θα πάρω μίαν ανηφοριά, θα πάρω μονοπάτια
να βρω τα σκαλοπάτια που παν στη λευτεριά.
Τα σκαλοπάτια θ' ανεβώ, θα μπω σ' ένα παλάτι
το ξέρω, θα 'ν' απάτη, δε θα 'ν' αληθινό.*

Μιλούμε για ένα νεαρό 18χρονο ο οποίος γράφει αυτό το ποίημα, δεν νομίζω ότι είχε τόση πολιτική συνείδηση για να κάνει αυτού του είδους τις αναλύσεις, πρέπει αυτά τα πράγματα να συζητούντο, μέσα στη ΕΟΚΑ. Πρέπει να συζητείτο το γεγονός ότι «ναι τώρα κάνουμε μια μάχη ζητούμε την Ένωση, μπορεί να μην φτάσουμε στην Ένωση, θα φτάσουμε στην Ανεξαρτησία. Με την Ανεξαρτησία σιγά-σιγά θα μπορέσουμε...»

*Μες στο παλάτι θα γυρνώ, ώσπου να βρω τον θρόνο
βασίλισσα μια μόνο θα κάθεται σ' αυτό.
Κόρη πανώρια θα της πω, άνοιξε τα φτερά σου
και πάρε με κοντά σου, μονάχα αυτό ζητώ*

Είναι μια πολύ ακριβής περιγραφή της «Μακαριακής πολιτικής» της ανεξαρτησίας. Ας αποκτήσουμε ανεξαρτησία τώρα και μέσα στην ανεξαρτησία θα αναζητήσουμε τους τρόπους για να πάμε στην Ένωση.

Αυτά τα πράγματα τα συζητήσαμε την 31 Μαρτίου 1999 σε εκείνη την συνάντηση στο Φιλοξενία. Το 2015 όλα εκείνα που θυμούμουν από την ΕΟΚΑ στην Κισσόνεργα τα έγραψε ένας από τους αγωνιστές της ομάδας της Κισσόνεργας, ο Γιαννάκης Κωνσταντινίδης Ουρσουλούς. Είναι απίστευτο πόσο τα γραφτά του λένε εκείνα τα οποία ήξερα εγώ, ένα παιδί 12 χρονών. Είναι από τους ανθρώπους οι οποίοι μπήκαν στον αγώνα, αγωνίστηκαν για την Ένωση με την Ελλάδα, είχαν ένα πολιτικό κριτήριο το οποίο ξεκίνησε από το μηδέν και μέσα από τον αγώνα της ΕΟΚΑ άρχισε να έχει κάποιου είδους πολιτική σκέψη και αφέθηκε στο περιθώριο. Οι «ιστορικοί» που έγραψαν για την ΕΟΚΑ δεν ενδιαφέρονταν για τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ σαν τέτοιους, τους ενδιέφερε ο εαυτός τους. Ο Ουρσουλούς υκλοφόρησε το βιβλίο του και κανένας δεν του έδωσε οποιαδήποτε βοήθεια για να το εκδώσει. Το κυκλοφόρησε σε δακτυλογραφημένη μορφή σε κόλλες Α4. Είναι το βιβλίο που φαίνεται στη φωτογραφία: «Αναμνήσεις από τους αγώνες μου για την ελευθέρια της Κύπρου κατά την περίοδο της βρετανικής αποικιοκρατίας από το 1950 έως το 1960».

Μερικά αποσπάσματα από το βιβλίο για να δούμε τί λέει:

ΕΝΩΤΙΚΟ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ 1950

Στις 15 Ιανουάριου 1950, διεξάγεται το ενωτικό Δημοψήφισμα με σκοπό την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ήμουν τότε 15 ετών, και όπως όλος ο κόσμος, ήμουν φανατικός υποστηρικτής της Ένωσης της Κύπρου με την μάνα Ελλάδα. Επειδή όντας ανήλικος, δεν είχα ψήφο, άρχισα να συμμετάσχω βοηθώντας διάφορους συγχωριανούς και δη γέροντες να πηγαίνουν στην εκκλησία του χωριού όπου ήτο η κάλη και να ψηφίζουν υπέρ της Ένωσης. Θυμάμαι είχα πάει με ένα συγχωριανό μου,

τον Στρατή Ξενοφώντος,⁵ στην τοποθεσία Εμήνιες, έξω από το χωριό όπου έμεναν εκεί 6 οικογένειες Τουρκοκυπρίων βοσκών και τους φέραμε και ψήφισαν και αυτοί μαζί με τους Ελληνοκύπριους υπέρ της Ένωσης. Το Δημοψήφισμα εγκρίθηκε τότε από το ενενήντα επτά τοις εκατόν (97%) και σε αυτό είχαν ψηφίσει Παγκύπρια και αρκετοί Τουρκοκύπριοι. Αυτά το έτος 1950.

ΣΤΕΨΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Το 1952 γίνεται η στέψη της Βασίλισσας Ελισάβετ. Γίνονται στην Πάφο όπως και σ' ολόκληρη την Κύπρο μεγάλες διαδηλώσεις εναντίον της Μεγάλης Βρετανίας από τον κόσμο και δη την μαθητιώσα νεολαία, ζητώντας την αυτοδιάθεση και ένωση με την Ελλάδα. Ήμουν τότε μαθητής Τρίτης Γυμνασίου και έλαβα ενεργώ μέρος στις διαδηλώσεις, που κάναμε για αρκετές ημέρες. Μαζί με άλλους συμμαθητές μου συνεχίζαμε μαζί με τις διαδηλώσεις να γράφουμε και διάφορα επαναστατικά συνθήματα εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών. Ήμουν πάντα πρωτοπόρος σε όλα, έτοιμος να δώσω ακόμα και την ζωή μου για την ελευθερία της πατρίδας μου. Όλα αυτά γίνονται μέχρι το 1955, οπότε αρχίζει ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ και εντάσσομαι από τους πρώτους στην οργάνωση μαζί με άλλους συναγωνιστές μου

Προσέξτε λίγο την φρασεολογία είναι δύσκολο να ξεχωρίσεις αν προέρχεται από Αριστερά ή Δεξιά. Ένας άνθρωπος ο οποίος αισθανόταν τον Άγγλο σαν αποικιοκράτη, ήθελε την ελευθερία της πατρίδας του, αυτοδιάθεση και Ένωση με την Ελλάδα.

1^η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955. ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ 1955 ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΗ ΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΟΚΑ

Αρχίζουμε την έκδοση φυλλαδίων με ένα πολυγράφο τον οποίο μας προμήθευσαν και αναλαμβάνουμε την διανομή φυλλαδίων, καλώντας τον κόσμο σε εξέγερση εναντίον των Άγγλων αποικιοκρατών.

Αργότερα κατασκευάζαμε βόμβες με ππούλια υδροσωλήνων τα οποία είχαμε στην αποθήκη της εταιρείας που εργαζόμασταν.

Αρχίζει η προμήθεια εκρηκτικών υλών ήτοι δυναμίτες, καπούλια, φυτίλια και ότι χρειάζεται η κατασκευή μιας βόμβας. Όλα αυτά γίνονται μέχρι τον Σεπτέμβριο 1955. Μέχρι τώρα γίνονται προετοιμασίες, δεν επιτρέπονται, ούτε ενέδρες, ούτε ρίψιμο βομβών και απαγορεύεται αυστηρώς ο θάνατος οποιουδήποτε Βρετανού στρατιώτη. Υποτίθεται ότι ο αγώνας θα γινόταν μόνο με δολιοφθορές.

Μετά από λίγο καιρό η ηγεσία της ΕΟΚΑ αλλάζει τον τρόπο διεξαγωγής του αγώνα και αποφασίζεται πλέον ο ένοπλος αγώνας με όλα τα μέσα.

Θυμάμαι, ήτο Σεπτέμβριος του 1955 και η ομάδα μας παίρνει την διαταγή να αρχίσει τη ρήψη βομβών εναντίον των Βρετανών, οι οποίοι περνούσαν κάθε νύχτα μέσα από το χωριό μας, κατευθυνόμενοι προς το στρατόπεδο τους στη «Μαα» (Κόλπος των Κοραλλίων) όπου είχαν εγκατασταθεί μόνιμα εκεί.

Έτσι, η βασική ομάδα δράσης που λαμβάνει μέρος σχεδίου σ' όλες τις ενέδρες και στο ρίψιμο βομβών είναι οι κάτωθι:

---

⁵ Ο Στρατής Ξενοφώντος ήταν ο υπεύθυνος του ΑΚΕΛ στη Κισσόνεργα

Χρηστός Κκέλης, Νικόλας Πύργος, Γιάννης Καννάουρος, Χρυσόστομος Αχιλλέας Τόμας και ο υποφαινόμενος Ιωάννης Κωνσταντινίδης Ουρσουλούς, όπως υπογραφόμουν τότε. Υπήρχαν φυσικά και πάρα πολλοί που μας βοηθούσαν, όταν τους χρειαζόμασταν.

Εκείνο το οποίο ανέφερα και προηγουμένως εντοπίζει και ο ίδιος: «έχουμε μια βασική ομάδα και έχουμε πολλούς που μας βοηθούν.

Υπήρχε αρκετή εμπιστοσύνη μεταξύ των χωριανών για τους οποίους ένιωθα πραγματικά περήφανος. Παρόλο που έβλεπαν πάρα πολλά να γίνονται, ποτέ μα ποτέ κανένας χωριανός μας δεν έδωσε οποιαδήποτε πληροφορία στους Άγγλους. Θυμάμαι κάποτε τον Διοικητή Πάφου, τον Τούρκο Μουφτιζατέ, που είπε τα εξής: «Οι Κισσονεργίτες είναι όλοι τυφλοί και κουφοί. Κανένας ούτε βλέπει, ούτε ακούει!!!».

Βλέπουμε εδώ πώς μιλά για τον Τούρκο Μουφτιζατέ: δεν έχει καν ένα εχθρικό ύφος.

ΜΑΖΕΜΑ ΚΥΝΗΓΕΤΙΚΩΝ ΟΠΛΩΝ

Αρχές του 1955 δίδεται διαταγή να μαζέψουμε όλα τα κυνηγετικά όπλα του χωριού. Ντυνόμαστε μασκοφόροι και έχοντας μια λίστα των κυνηγών του χωριού που έχουν όπλο, αρχίζουμε από σπίτι σε σπίτι να κτυπούμε την πόρτα και με πολλή ευγένεια και προσπάθεια να ηρεμήσουμε αυτόν που άνοιγε την πόρτα και εξηγώντας του ότι είχαμε καλό σκοπό, ώστε να μην φοβηθούν ότι θα τους κάνουμε οποιοδήποτε κακό, να μας παραδώσουν το κυνηγετικό όπλο για τον αγώνα της ΕΟΚΑ. Σχεδόν όλοι παρά την πρώτη ταραχή έδειχναν κατανόηση και παρέδιδαν τα όπλα τους.

Θυμάμαι σ' ένα σπίτι μια γυναίκα, παρόλο που προσπαθούσαμε πάρα πολύ να την ηρεμήσουμε, έπαθε σοκ και ήτο τόσο τρομοκρατημένη που γονάτισε μπροστά μας και με παρακαλούσε κλαίοντας να μην τους κάνουμε κακό.

Την είχα λυπηθεί τόσο πολύ και παρολίγο να αρχίσω και εγώ τα κλάματα. Την αγκάλιασα και της είπα, «μην φοβάσαι διότι είμαστε δικοί σου άνθρωποι, δεν πρόκειται να κάνουμε οτιδήποτε». Βέβαια δεν μπορούσα να βγάλω την μάσκα και να της φανερωθώ. Πήραμε το όπλο και φύγαμε. Θυμάμαι είχαμε ορίσει και τόπο συναντήσεως μας, μετά την συλλογή των όπλων, το νεκροταφείο του χωριού μας. Εκεί νομίζω εάν δεν με απατά η μνήμη μου αφήσαμε τα όπλα για αρκετό καιρό.

Εδώ θα συνεχίσω να πω ότι κάποιος αστυνομικός, χωριανός μας, (δεν θα αναφέρω το όνομα του), μας κυνηγά και προσπαθεί να αποσπάσει πληροφορίες για την οργάνωση. Θυμάμαι ήταν οι μέρες που οι Άγγλοι είχαν βγάλει προκηρύξεις για τον καταζητούμενο Γρηγόρη Αυξεντίου, και ο εν λόγω αστυνομικός ήρθε να τις τοιχοκολλήσει πάνω στο καφενείο του χωριού...

Αφού του έγιναν πάρα πολλές συστάσεις από διάφορους να σταματήσει, διότι θα φάει το κεφάλι του, δίδεται εντολή για εκτέλεση του από την ΕΟΚΑ. Αμέσως μόλις το μάθαμε τόσο εγώ όσο και οι Κκέλης, μεσολαβήσαμε ... παρακαλώντας τους να μην εκτελέσουν τον εν λόγω αστυνομικό διότι είναι οικογενειάρχης και είναι κρίμα, τόσο η γυναίκα του όσο και τα παιδιά του. Ευτυχώς εισακουστήκαμε και δεν εκτελέστηκε. Σιγά-σιγά αντιλήφθηκε τον κίνδυνο και το λάθος του και σταμάτησε την δράση του

**ΣΥΛΛΗΨΕΙΣ ΟΜΗΡΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΒΙΑΣΜΟ
ΜΗ ΕΚΤΕΛΕΣΗΣ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΑΚΗ ΚΑΡΑΟΛΗ**

Απρίλης 1956, θυμάμαι ήταν μετά το Πάσχα, ανακοινώνεται ότι σε λίγες μέρες θα εκτελεσθεί ο καταδικασθείς εις θάνατο αγωνιστής της ΕΟΚΑ Μιχαλάκης Καραολής.

Μας δίνεται εντολή εάν μπορούμε να συλλάβουμε ομήρους από μια ομάδα στρατιωτών, οι οποίοι σχεδόν κάθε νύχτα έκαναν περιπολία μέσα στο χωριό μας. Της ομάδας αυτής, περίπου 10 ατόμων, ηγείτο ο Jimmys, ένας Σκωτσιέζος πατριώτης, ο οποίος μισούσε περισσότερο από εμάς τους Άγγλους. Κατορθώνουμε, όσον και αν φαίνεται παράξενο, να τον εμπλέξουμε στην ομάδα μας και να μας βοηθά για οτιδήποτε τον χρειαστούμε. Μας δίνει πληροφορίες και συνδέεται σχεδόν αδελφικά με τον Κκέλη, ο οποίος τώρα είναι καταζητούμενος.

Εδώ συνέλαβαν τον Τζίμη και την παρέα του με δυο τεθωρακισμένα μετά όμως τους λυπήθηκαν και τους άφησαν διότι ήταν φίλοι τους.

Στις 5 Μαρτίου, είναι Κυριακή της Σήκωσης, της λεγόμενης Τυρηνής, δηλαδή η τελευταία πριν το Πάσχα. Νυχτώνει, κλείνουν τα καφενεία και ο κόσμος πηγαίνει στα σπίτια του για να «σηκώσει» με την οικογένεια του. Έχουμε τον Κκέλη ο οποίος είναι καταζητούμενος και έχοντας κάποιες πληροφορίες ότι πιθανόν να συλληφθώ και εγώ, φοβούμαστε να πάμε στα σπίτια μας και περιφερόμαστε έξω από τα καφενεία τα οποία είναι ήδη όλα κλειστά.

Εκείνη τη στιγμή μας συναντά ο Ανδρέας Πα/Γεωργίου, αργότερα ιερέας, και μας ρωτά τι συμβαίνει εάν θα κάνουμε κάτι, διότι μόλις μας έβλεπαν όλοι οι χωριανοί να κινούμαστε κάπως περίεργα, ήταν σίγουρο ότι κάτι θα συνέβαινε.

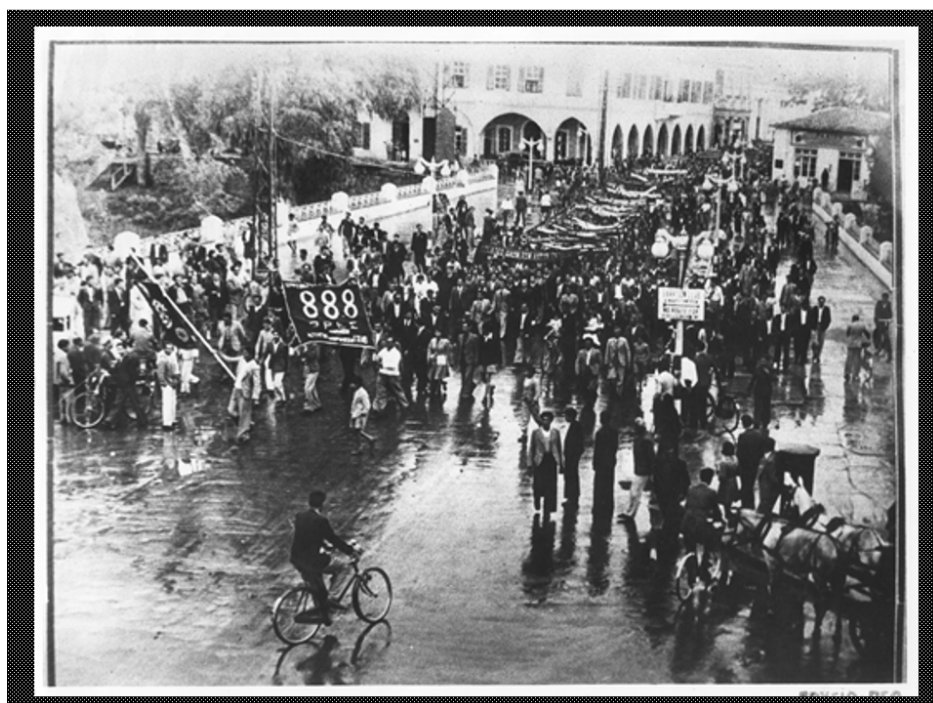
Διαβεβαιώνοντας τον Ανδρέα Πα/Γεωργίου ότι ο λόγος που είμαστε εδώ είναι ότι φοβόμαστε να πάμε στα σπίτια μας διότι ο Κκέλης είναι καταζητούμενος και εγώ φοβάμαι διαδιδόμενη σύλληψη μου. Τότε μας ρωτά «εάν σας πω να πάτε σπίτι μου, (το οποίο ήταν πίσω από τα καφενεία) να σηκώσουμε μαζί τι θα λέγατε;», η απάντηση ήταν θετική, μας ρωτά όμως «επειδή είμαι στέλεχος του ΑΚΕΛ δεν έχετε κανένα πρόβλημα;» και η απάντηση ήταν ότι του έχουμε απόλυτη εμπιστοσύνη.

Εδώ να προσθέσω κάτι λόγω της διαφωνίας της ηγεσίας του ΑΚΕΛ με τον ένοπλο αγώνα και παρ' όλο που στο χωριό μας το μόνο κόμμα που υπήρχε ήτο το ΑΚΕΛ και με πάρα πολλούς οπαδούς, ουδέποτε είχαμε παρεξηγηθεί παρ' όλο που συζητούσαμε μέσα στα καφενεία διασταυρώνοντας ο καθένας τις απόψεις του, ουδέποτε όμως σαν ομάδα πειράξαμε οποιονδήποτε χωριανό μας για τα φρονήματα του αλλά και ουδέποτε αριστερός του χωριού μας, έδωσε οποιαδήποτε πληροφορία για την ομάδα μας, για το ρίξιμο βομβών και ενεδρών που καθημερινά επαναλαμβάνετο εναντίον των Βρετανών.

Λοιπόν πήγαμε σπίτι του Ανδρέα και θυμάμαι διασκεδάσαμε μέχρι τις πρωινές ώρες της Δευτέρας, της λεγόμενης «Καθαράς».

Αυτά είναι τα αισθήματα ενός ανθρώπου της ΕΟΚΑ ο οποίος δεν ήταν μέσα στα ηγετικά στρώματα με την έννοια του να έχει εξουσία. Τέτοιοι άνθρωποι είμαι βέβαιος ότι υπήρχαν πάρα πολλοί οι οποίοι βρίσκονται στην αφάνεια γιατί κανείς δεν ενδιαφέρθηκε να ακούσει την δική τους την ιστορία. Το θέμα που μπαίνει είναι: Τί είναι ο ανταποικιακός αγώνας στη Κύπρο και γιατί έχει απαχθεί από την δεξιά; Μπορούσε η Αριστερά να πιάσει τον αγώνα στα χέρια της; Αν τον έπιανε πού θα είμασταν σήμερα; Είναι ένα ερώτημα το οποίο απαντά ο καθένας όπως θέλει. Θα αποφύγω να δώσω απάντηση γιατί είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα και είναι πολύ πιο παραγωγικό να συζητήσουμε τις παραμέτρους του και το τί μπορούσε ή τί δεν μπορούσε να γίνει.

Τα διλήμματα της Αριστεράς τότε τί ήταν;

- **Να γίνει ένοπλος ή μαζικός αγώνας;** Είναι γνωστό ότι η θέση του ΑΚΕΛ ήταν μαζικός αγώνας και ότι ο ένοπλος αγώνας ήταν λάθος. Ωστόσο ο ανταποικιακός αγώνας ποτέ και πουθενά δεν ήταν χωρίς όπλα. Αποδείχτηκε ξανά και ξανά ότι εκείνοι οι οποίοι χρησιμοποίησαν τα όπλα σε τέτοιο αγώνα, είτε πέτυχαν ή απέτυχαν, είναι εκείνοι οι οποίοι βγήκαν στο τέλος και ηγήθηκαν των χωρών οι οποίες απελευθερώθηκαν.
- **Ένωση ή Ανεξαρτησία;** Η θέση του ΑΚΕΛ τότε ήταν ότι ήταν αναγκασμένοι να πάνε στην ένωση διότι αυτό ήθελε ο κόσμος και θα απομονώνονταν αν επέμεναν να μην υποστηρίζουν την Ένωση. Δεν είμαι σίγουρος αν αυτός είναι ο πραγματικός λόγος ή ήταν μια προσαρμογή στην πιο εύκολη λύση αλλά και πάλι έχει μια αλήθεια. Αυτό το πράγμα όμως περιείχε το θέμα της αποξένωσης των Τουρκοκυπρίων. Αυτό είναι ίσως το μεγάλο έλλειμμα στη πολιτική της Αριστεράς όλη αυτή την περίοδο. Η επικέντρωση του να δυναμώσει το κόμμα μέσα στους Ελληνοκύπριους είχε το κόστος να αποξενωθεί τελείως από τους Τουρκοκύπριους
- **Έπρεπε να μιλούν για εθνική ολοκλήρωση ή ταξική ενότητα;** Είναι το ίδιο με το Ένωση ή Ανεξαρτησία. Το πρόβλημα το οποίο στέκει πίσω από όλα αυτά ότι πιθανόν να μην υπήρχε και άλλος τρόπος να λειτουργήσει η Αριστερά. Η αποτυχία της Αριστεράς ήταν Παγκόσμια.
- **Η στάση της Αριστεράς ήταν απότοκο της έλλειψης μιας παγκόσμιας επαναστατικής προοπτικής.** Από την στιγμή που ο Στάλιν πήγε στη έννοια του «σοσιαλισμού σε μια χώρα», στην έννοια του ότι οι επαναστατικές προοπτικές οι οποίες είχαν δώσει οι μπολσεβίκοι σε προηγούμενες δεκαετίες και συνοδεύτηκε με τη μεγάλη άνοδο του εργατικού κινήματος και το κτίσιμο των επαναστατικών δυνάμεων παγκόσμια, δεν υπήρχε πλέον, για τί πράγμα πολέμου σε ο καθένας; Στον απόηχο του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα μπορεί και να μην είχε δυνατότητες το ΑΚΕΛ να κάνει οτιδήποτε άλλο εκτός από εκείνο το οποίο έκανε.
- **Που βρισκόμαστε σήμερα;** Νομίζω πως και σήμερα έχουμε παρόμοια διλήμματα και πρέπει να είμαστε προσεκτικοί όταν μιλούμε για το τί πρέπει να κάνουμε. Το να κάνουμε κάτι στην Κύπρο μόνο είναι χαμένη ιστορία, διότι η προοπτική μιας σοσιαλιστικής Κύπρου σε ένα καπιταλιστικό κόσμο είναι ουτοπία. Μόνο σαν μέρος μιας παγκόσμιας αλλαγής, ενός παγκόσμιου επαναστατικού γίνεσθαι, μιας αλλαγής στη Ευρώπη ολόκληρη ή στο κόσμο γενικότερα μπορούμε να δούμε ένα αγώνα για το σοσιαλισμό. Είναι απαραίτητη η προοπτική για γενικότερη παγκόσμια εξέλιξη για να καταλάβουμε τί κάνει και η κυπριακή Αριστερά.